

Az ORSI története (1930-2005)

A magyar sugárvédelem történetében mindig fontos helyet foglalt el az Országos Röntgen és Sugárfizikai Intézet (ORSI).

Az Országos Társadalombiztosító Intézet (OTI) által 1930-ban létrehozott Országos Sugárfizikai Laboratórium (OSL) Orbán György irányításával kezdett foglalkozni a röntgenlaboratóriumok szakmai-szervezési és sugárvédelmi kérdéseivel. Később 1956-ban az intézményt átszervezték és Országos Röntgen és Sugárfizikai Intézet néven működött tovább. Feladata is jelentősen bővült: módszertani levelek kiadása, a radiológiai diagnosztika és terápiás statisztika adatainak feldolgozása, a röntgendiagnosztikai minőségbiztosítás, később a Radiológiai Közlemények

szerkesztése, a röntgendiagnosztikai készülékek műszaki ellenőrzése, sugárfizikai mérések és feladatvállalás a radiológusok képzésében is. Az intézet székhelye a Szabolcs utcában és a Kállai Éva utcában volt, majd az újpesti Baross utca 105-107. alatt működött.

Az ORSI épülete 2004-ben

Orbán Györgyöt követően az Intézet főigazgató főorvosa 1956-tól 1962-ig Ratkóczy Nándor professzor volt, majd őt követték Deák Pál, Erdélyi Mihály, Csákány György, Vittay Pál és Horváth László.

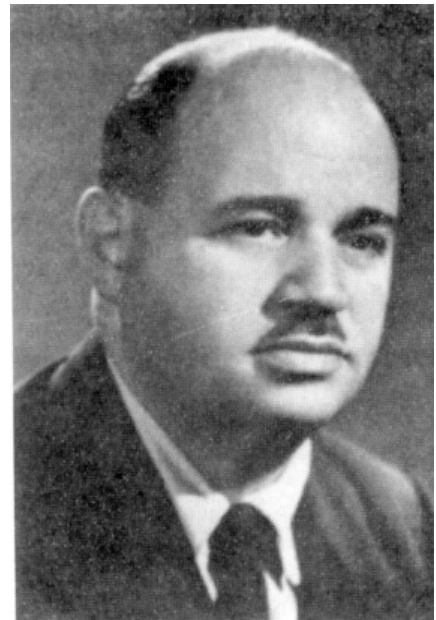
Ratkóczy professzor egyaránt kiváló volt a röntgendiagnosztika és sugárterápia területén, kiemelten foglalkozott a lymphogranulomatosis betegség sugárkezelésével. A sugárvédelem és dozimetria szintén érdeklődési körébe tartozott, a filmdozimetriát Koczkás Gyula fizikussal együtt vezette be. Könyvet írt Röntgenológia, Radiológia és A lymphogranulomatosis és kezelése címmel. Az Országos Szakképesítő Bizottság elnöke és a Magyar Radiológusok Társasága örökös

tiszteletbeli elnöke, a Magyar Radiológia főszerkesztője volt. A Schweizerische Röntgengesellschaft tiszteletbeli tagja. Iskolát hozott létre, tanítványai közé tartoznak pl. Irtó István és Horváth Ferenc professzorok.

Deák Pál 1962-ben lett az ORSI igazgatója. Széles irodalmi tevékenységet folytatott, Fried Lászlóval együtt könyvet írt Diagnostik der Knochen- und Gelenkkrankheiten nach führenden Röntgensymptomen címmel, mely 1966-ban Budapesten az Akadémiai Kiadó gondozásában jelent meg. Publikációi jelentek meg a fibrosus dysplasiáról, a csontatrophiáról, az osteosclerosisról, az endostealis hyperostosisról, a spondylitis tuberculosáról, a caisson osteoarthropathiáról stb. Deák Pál támogatta Lányi Mártont a mammográfia hazai bevezetésében.

Erdélyi Mihály professzor a tüdő hagyományos rétegvizsgálatáról és a mediastinum betegségeiről, valamint az emlővizsgálati eljárásokról írt, ill. szerkesztett könyveket. A gerinc variációiról és komplex fejlődési rendellenességeiről német nyelven könyvfejezetet írt, több mint 100 tudományos közleménye jelent meg. A Magyar Radiológusok Társaságának elnöke és tiszteletbeli tagja. Iskolát alapított, tanítványai Vittay Pál, Göblyös Péter, mindketten Erdélyi Mihály-érmesek. Tanítványai továbbá Berentey Ernő, aki a HIETE Radiológiai Klinika igazgatója volt, Alapy Henrik-, Stiller Bertalan- és Markusovszky-díjas, Gönczi Judit egyetemi docens, Bohár László, a Szent Rókus Kórház radiológus főorvosa.

Erdélyi professzort **Csákány György** professzor követte az igazgatói székben, aki elődjéhez hasonlóan sokat foglalkozott egészségügyi szervezéssel. Nagy érdeme a területi radiológus továbbképzés megszervezése, illetve a radiológiai

Csákány György

közlemények szerkesztése. Fő érdeklődési területe a mellkasi röntgendiagnosztika volt, a kisvérkör

röntgen vizsgálatáról könyve jelent meg. Forrai Jenővel együtt Radiológiai diagnosztika címmel még ma is sokak által kedvelt tankönyvet szerkesztett.

Az NDK Radiológus Társaság levelező tagja volt.

Vittay Pál a Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi

Karának elvégzése után, diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán is. Dolgozott mentőorvosként, sportorvosként, radiológiai és izotópdiagnosztikai szakvizsgát szerzett. Nagyon érdekelte a biokémia, valamint a neurológia és a pszichiátria is. 1975-ben az OTKI kiváló oktatója lett, 1977-ben kandidátusi fokozatot ért el (A röntgendiagnosztikai vizsgálat információ-tartalmának és sugárterhelésének optimalizálására szolgáló újabb módszerek), 1993-ben Erdélyi-emlékéremmel tüntették ki. A HIETE Radiológiai Klinikáján társprofesszor lett és az

ORSI főigazgató főorvosává nevezték ki. Tanít a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán, orvos- és mérnökképzésben és vezeti a sugárvédelmi képzést. Tagja a Magyar Tudományos Akadémia sugárvédelmi munkabizottságának, a Magyar Orvosfizikai Társaság tiszteletbeli elnöke és a MEDING tiszteletbeli tagja. Számos tudományos közleményen kívül egyetemi jegyzeteket is írt és 10 saját szabadalma van. Foglalkozott az irisblendével, a röntgenspektrumok diffrakciós vizsgálatával (NaCl kristály segítségével), csontdensitometriával. A Radiológiai Közlemények főszerkesztője volt.

Horváth László a Pécsi Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karán szerzett diplomát. Az egyetem elvégzése után a Biofizikai Intézetében, majd a Radiológiai Klinikán dolgozott. 1991-ben az orvostudományok kandidátusa lett,

majd habilitált. 1993-ban Budapesten Horváth László volt az Európai Cardiovascularis és Intervenciós Radiológiai Kongresszus elnöke. 1994-ben a POTE Radiológiai Klinika igazgatójává nevezték ki. A New York-i Cornell Egyetem nemzetközi tanfolyamsorozatának állandó előadója.

Az Európai Cardiovascularis és Intervenciós Radiológiai Társaság vezetőségi tagja volt, a Radiology and Oncology szerkesztőbizottságának tagja.

Publikációi jelentős része angol és német nyelven jelent meg. 1995-ben a Der Radiologe c. folyóiratban Zeitler megírta az intervenciós radiológia történetét, ebben a cikkben szerepel Horváth László neve, fényképe és egyik cikke.

A Magyar Cardiovascularis és Intervenciós Radiológiai Társaság alapító elnöke. 2002-ben lett az Országos Röntgen és Sugárfizikai Intézet főigazgató főorvosa. Elsőként kapta meg 2002 nyarán Szegeden, az MRT kongresszusán a Benkő György emlékérmét. A Magyar Radiológia c. folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Érdeklődési köre az intervenciós radiológia és angiográfia, ezekben nemzetközi tekintélyt vívott ki. Több mint 400 előadást tartott, sok esetben meghívott előadóként vagy vendégprofesszorként nemzetközi rendezvényen.

Az ORSI-ban története során számos olyan orvos dolgozott, akik hírnevet szereztek maguknak a radiológia művelése, oktatása, szervezése területén: **Arató Ilona, Bohár László, Csató Zsuzsa, Csobály Sándor, Duliskovich Tibor, Forrai Jenő, Fried László, Molnár Ferenc, Szilvási István és Vaczó György.**

Rajtuk kívül említést érdemel **Dr. Borbély Katalin**, aki belgyógyászatból, neurológiából és nukleáris medicinából szerzett szakvizsgát. Az orvostudományok kandidátusa lett, majd habilitált. Az ORSI igazgatóhelyettese, az OITI izotópdiaosztikai osztályának vezetője. Ez az osztály planáris és SPECT berendezéssel rendelkezik. 2003-ban az Orvosi Hetilaptól Markusovszky-díjat kapott. A Magyar Radiológia izotópdiaosztikai rovatának vezetője, a MONT vezetőségi tagja, a MONT nemzeti delegátusa, a PET Szakmaközi Bizottság elnöke. Számos publikáció fémjelzi munkásságát. A PET-CT jeles szakértője.

Nagy Dezső és Tóth Mária az izotópdiaosztika területén dolgoznak, nagy klinikai tapasztalattal rendelkeznek.

Németh Zsuzsanna mérnök, főtanácsos az ORSI és az Országos Gyógyintézeti Központ sugárvédelmi felelőse. 1995-ben a Radiológiai Közlemények szupplementumában cikke jelent meg „A CT sugárterhelésének speciális szempontjai” címmel.

Kálmán László villamosmérnök publikációi a mikroelektronikáról, a röntgengenerátorról, a képerősítő átvilágító szerkezetekről, a mammográfia műszaki fejlesztéséről és a kvantumdetektálás hatásfokáról a Radiológiai Közleményekben jelentek meg. Orvosi fizikai konferenciákon, sugárvédelmi képzéseken, a röntgenasszisztens képzésben, állatorvosi egyetemi sugárvédelmi képzéseken, a Szent Agáta Mammológiai Napokon és a Forrai Jenő emlékülésen tartott előadásokat. A Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság orvostechikai szabványok kidolgozásával megbízott IEC TC 62 mammográfia munkacsoportjának tagja. Különösen a mammográfiás szabványok kidolgozásában vett részt aktívan. Az ORSI-ban dolgozó mérnökök közül feltétlenül meg kell említeni **Holbok Sándort** és **Henter Lászlót** is, akik 1966-ban röntgentechnika könyvet írtak, valamint **Misák Lajost**, **Horváth Dénest** és **Zborovszky Gábort**.

Dr. Porubszky Tamás fizikus az ELTE TTK-n végzett 1977-ben, 1985-ben kandidátus lett, 1986-ban a Physics in Medicine and Biologyban cikke jelent meg, 1987-ben Bródy Imre-díjat kapott. A Medicorból került az ORSI-ba. Német, angol és orosz nyelvvizsgával rendelkezik. 2001 óta az OSSKI Munkahelyi Sugáregészségügyi

osztályán dolgozik. 2004 óta a Magyar Orvosfizikai Társaság titkára, sugárvédelmi szakértő, az IEC TC 62 3 munkacsoportjának tagja.

Váradai Csaba mérnök munkatárs főleg a statisztikai adatfeldolgozással és az informatikai osztály vezetésével foglalkozott. Sokat segített a fiatalabb kollégáknak megtanulni a számítógép kezelését, valamint röntgenberendezések ellenőrző méréseiben részt vett.

Bartha András az Elscint cégnél szervizmérnökként dolgozott, az ORSI-ban a CT minőségbiztosításával foglalkozott.

Kapronczay Emil röntgenasszisztens, fotólabor vezető.

2005. január 31-én az Egészségügyi Minisztérium megszüntette az ORSI-t.

Irodalom:

Bajza K., Henter L, Holbok S.: Röntgentechnika Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1966

Borbély K.: Az agyi működészavarok megjelenítése funkcionális képalkotó módszerekkel. Medicina, Budapest 2005

Csákány Gy., Vittay P., Volni Gy., Barsy Gy.: Budapest lakosságának medicinális eredetű sugárterhelése 1958-ban. Orv. Hetil. 1960, 46: 1632.-1634

Csákány Gy.: A kisvérkör röntgenvizsgálata Medicina, Budapest 1963

Csákány Gy., Forrai J.(szerk.): Radiológiai diagnosztika Medicina Budapest 1984

Deák P.: Röntgenkép, röntgenlelet Medicina, Budapest 1963

Deák, P., Fried, L.: Diagnostik der Knochen- und Gelenkkrankheiten nach führenden Röntgensymptomen Akadémiai Kiadó, Budapest 1966

Erdélyi M., Koppenstein E.: Röntgen-rétegvizsgálat. Akadémiai Kiadó, Budapest 1968

Fornet B., Vadon G., Vargha Gy. (szerk.): A magyar radiológia 100 éves története Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest 1996

Horváth L., Erdősi É., Battyány I., Horváth G., Györe Cs.: Nőgyógyászati daganatvérvételek intervenciókatételes kezelése. Szabó I. (szerk.): Cervix és corpus carcinomák diagnosztikája és terápiája POTE Szülészeti Klinika Kiadása, Pécs 1994 107-117

Porubszky, T.: Calculations concerning voltage ripple of X-ray generators. Phys. Med. Biol. 1986, 31: 371-381

Ratkóczy N.: Radiológia Medicina, Budapest 1959

Ratkóczy, N.: Pathologie und Therapie der Lymphogranulomatose Akadémiai Kiadó, Budapest 1968

Vittay, P.: Einfaches Verfahren für die Messung der Durchleuchtungsbelastung der Bevölkerung. IX. Int. Rad. Kongr. München 1959

Dr. Gáspárdy Géza

A szerkesztő kommentárja

Szomorúsággal adunk helyt e történeti megemlékezésnek, hiszen egy nagy múltú intézet fejezte be működését hazánkban. A történetnek Requiem az ORSI-ért címet adnám, mivel a végső tisztesség megadását mindenképpen kiérdemelte.

Az Intézet megszüntetése nagy vitát váltott ki szakmai körökben, szükség van-e napjainkban ilyen intézményre, vagy ennek feladata átruházható más intézetekre vagy grémiumokra például OSSKI, szakmai kollégiumok, újjáalakított szakfőorvosi hálózat? Az elmúlt 1 év alatt a vita nem dőlt el és az elkövetkezendő időszak fogja meghozni a választ. A jelenlegi helyzet az, hogy az ORSI már megszűnt, az újjáalakított szakfőorvosi hálózat még csak most kezd lábra állni. Reméljük, hogy az OSSKI és a szakmai kollégiumok pótolni tudják az ORSI tevékenységét és a döntés helyesnek fog bizonyulni.

Utólag megállapíthatjuk, hogy az elmúlt 70 évben az akkori egészségügyi struktúrában igen nagy szerepe volt a magyar radiológia működésének fenntartásában, fejlesztésében, köszönet illeti tevékenységét.

Köszönetet kell mondanunk, továbbá Dr. Gáspárdy Gézának, aki röviden összefoglalta az ORSI 70 éves történetét és megemlékezett azokról a nevekről, akik az ORSI működése kapcsán a magyar radiológiáért sokat tettek.

A cikk szerzője a SOTE ÁOK-n végzett, radiológiából tett szakvizsgát. Az ORFI röntgenosztályán, a SOTE Radiológiai Klinikán, majd az ORSI-ban dolgozott (1998-2004). Jelenleg az OSSKI a munkahelye. A Magyar Radiológusok Társasága tagja.

Gáspárdy Gézának az Orvosképzésben és az Oszteológiai Közleményekben radiológiai tárgyú cikkei jelentek meg, egy Golden Book Kiadónál megjelent könyvben több mint harminc oldalas fejezetet írt.

Szívén viseli Web oldalunkat, a történelmi rovatunkban számos írását olvashatjuk:

http://www.socrad.hu/upload/radiologia/document/gaspardy_rov_rad.pdf

Rövidítések a radiológiában

http://www.socrad.hu/upload/radiologia/document/gaspardy_XX_valogatott.pdf

A XX. századi természettudomány és orvostudomány néhány ismert képviselőjének válogatott cikkei

http://www.socrad.hu/upload/radiologia/document/gaspardy_hu_rad_konyv.pdf

Magyar radiológusok cikkei, könyvei

<http://www.socrad.hu/upload/radiologia/document/Phys.Med.Biol.cikkek.xls>

A Physics in Medicine and Biology cikkek

http://www.socrad.hu/upload/radiologia/document/gaspardy_phys_med_biol.pdf

A Physics in Medicine and Biology

http://www.socrad.hu/upload/radiologia/document/gaspardy_a_radiologia_elso_evei.PDF

A röntgensugárzás és a radioaktivitás első évei (1895-1910)

http://www.socrad.hu/upload/radiologia/document/gaspardy_kepalk_rad.pdf

Fontos mérföldkövek a képalkotó diagnosztika és az intervenciós radiológia fejlődésében

Dr. Lombay Béla

A dokumentum

a Magyar Radiológusok Társaságának WEB szerveréről lett letöltve - <http://www.socrad.hu>